

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, V., KOHÁRY-UTCA 4., II. EM.
Minden pénz a lelkészi hivatal címére küldendő.

Megjelenik havonként
Felelős szerkesztő:
JÓZAN MIKLÓS

Előfizetési ára:
Egy évre 500 kor
Egyes szám ára 50 korona.

Torda: 1568. HATÁRKÖVEK Pozsony: 1848.
az unitárius egyház történetében. Ezeken a helyeken mondotta ki az országgyűlés előbb Erdélyre, azután egész Magyarországra nézve, hogy az unitárius vallás bevett vallás (recepta religio).

S. O. S.

„Uram, tarts meg minket,
mert elveszünk.”
Máté ev. VIII. 25.

Hajóba ült a Mester, hogy tanítványaival átviitorlazzon a Genezáreth taván; azon a kis tengeren, amelynek környéke olyan kedves volt neki. Ott hangzott el a prófétai szózat: „Az Urnak lelke van rajtam...”. Ott volt a bőséges halfogás, amely ámulattal töltötte el azoknak szívét, akik a mindennapiság porát még nem rázták le magukról. Ott csengett a tanítvány réveteg lelkében a biztatás: „Ne félj, Péter csak higgy. Ezentul embereket fogsz halászni...”. Aki ezeket magára veszi, és a saját életében feldolgozza, minden további gondolkodás nélkül is megérti, hogy itt a hivatás szentsége uralkodik a külső körülmények fölött. Ettől áthatva megy a Mester a maga kitűzött útján, nem törődve azzal, hogy vajjon mit mondanak az emberek. Neki elég, ha a saját lelkiismeretének megnyugtató érzésében tudja, bírja Istennek jóváhagyó, szent tetszését... Sanda szemmel néz reá az irigység, — az őt nem zavarja alkotó munkájában: a vaknak visszaadja szemvilágát. Ocsárló hang hiába üti meg fülét, ő megy tovább s „*Effata*” jelszavával visszaadja a siketnek elveszett hallását: hadd gyönyörködjék az is újból a madarak énekében, az angyalok harmoniájában. Még az elszabadult elemek lázongó csatájában is ő marad felül, amikor lekierejének végtelen bájjával megdorgálja a tengert és a szeleket és lesz nagy csöndesség...

Hajóban ül most is a Mester napi fáradozmai után. Az árbóc mellett csöndesen pihen. A tanítványok is, ki itt, ki ott szépen meghuzódnak körülötte, de felváltva gondoskodnak róla és hogy a bárkát a dagadó viitorlák jó irányban röptessék tova, a tulsó partra. Oda, ahol százan ezren várják szívszakadva a beteg lelkek orvosát. A Mester alszik. Álmában még egyszer felrajzanak előtte a napi események. Mintegy előképei a következő munkás napnak. Még álmában is, már előre is jól tesz: „Az én Atyám mind ezideig munkálkodik; én is munkálkodom. Minden csöndes. Minden alszik. Még a csillagok is a páratelt, forró levegőben, rendre behunyják arany szemüket. A látóhatár egészen elsötétül. De Táborhegy felől egyszer csak megzendül az égnek óriás orgonája. A szél már nem nyájas esti fuvalom, mely kellemesen ringat a szeliden gyűrűző hullámokon; hanem láncát eltépett bős komondor, amely bozontos farkával végig korbácsolja a vizeket s a bárkát, mint valami dióhéjat, csapkodja ide-oda drága kincseivel együtt. Szilaj kedvében tombol a vihar. Recsegropog összes eresztékeiben a törékeny alkotmány. És a Mester még mindig olyan édesdeden szunnyad, mintha csak édes Anyja ölében pihenne! Mit keresnek hát körülötte azok a jajveszékkelő, megriadt alakok, akik a veszély látára hajukat tépik, s térdre omolva s a halálfélelemtől merevedő, zsibbadt kezeiket összekulcsolva rimánkodnak: „Uram, tarts meg minket, mert elveszünk...” S. O. S.... „*Save our souls!*...” „Mentsd meg a mi lelkünket!”

A nagy Mester fenséges nyugalma már eddig is kész szemrehányás volt a törpe lelkek

számára. Hát még amikor az általános zürzavarban kinyitja szemét s szégyenpírral arcán az emberi gyávaság és tehetetlenség miatt így kiált fel: „Mit féltetek, oh kicsinyhitűek!...” Ezt a törékeny sajkát féltitek talán? Hiszen ehelyett pár nap alatt újat építünk... A velünk hozott törvénykönyvet, annak ősi fakó tekerését féltitek? Hiszen annak minden betűjét beégettem már a szent hegyen a ti sziveteknek kellős közepébe... Ezt a nyavalyákkal megbélyegzett, gyarló emberi testet féltitek? Hiszen velem együtt — a lélek erejénél fogva harmadnapon ugyanis feltámadtok... „Mit féltetek, oh kicsinyhitűek!...” Erős kéz a kormányrudnál. Bátorság a szivben. Isten, az örök-kévaló, a lélekben; ez az én üzenetem nektek és az utánunk következő nemzedékeknek. Örök időkre szóló üzenet, mely mint villámhárító a torony tetején, mint idegszál az árbóc magasán, védi az én egyházamat, mint második Noé bárkáját a külső veszély s a belső romlás ellen. Mélyebb vizekre! — Hadd zúgjon az örvény!... Szent magaslatokra! — Hadd cikázzék s vilámlam!... Az én keresztm az igazi antenna, amely kétezer év múltán is hívja-hivogatja megtérésre a veszendő lelkeket: S. O. S... Akinek van füle a hallásra, hallja!...

Szerkesztő.

Vándorfelhő.

(Regős ének.)

- 1., Bujdosik a vándorfelhő keletre,
Ott lebeg az én lelkem is fölötté.
Száll a felhő, száll magasan;
Árnya — lent a tájon...
A lelkem is bánatosan
Száll utána
— Szegény árva! —
Túl a Királyhágon.
- 2., Visszasír a vándorfelhő nyugatra,
Bánat-terhét, könnyzaporát hullatva.
Átviharzik erdőn-síkon
Bujdosó keserve...
A lelkem is zokog titkon:
Ez a nemzet
— Magyar nemzet! —
Hejji, de meg van verve.
- 3., Kisüt a nap. Oszlik a köd a bérce.
Öröm könny ül Árpád apánk szemében.
Öröm-könyű, gyémánt-harmat
Csillog a fa-ágon;
„Megsegítiek... el sem hagylak...
Ne félj, népem,
— Árva népem! —
Szép Magyarországom!!”

Igric.

Lelki egység.

(Dr. J. F. Newton.)

Az emberiség lelki egysége maga után vonja a társadalmi és gazdasági egységet is. Mi egyéb a vallás, mint a közös mennyei édes Atyának ualma az emberek testvéri szent szövetségében? Attól függ tehát az evangélium ereje, hogy Krisztus követői között mennyire tudja ápolni és fenntartani a testvériség eszméjét, az igazi lelki egységet. Mert a kereszténység nem tan, nem könyvtudomány, hanem élet... S mint ilyen a legjobb tanítómester, aki mélységes gondolatokat ébreszt elménk világában, nemes érzéseket fakaszt a lélek műhelyében, s akaratunkat — a Teremtőnek alárendelve — odaállítja, beidegezi az emberi közjólét gyógyító munkájába.

Ha nem csalódom, manapság ebben az irányban működnek a világ szellemi vezérei. Nem hiu reménység hát, hogy végre-valahára a jobb belátás, a kölcsönös megértés diadalmaskodni fog a felekezeti torzalkodás fölött. A régi korlátok elavultak. Semmi szükség többé reájok ebben a modern világban, amelynek vívmányaival már jó ideje ugyan kiáltó ellentétben állottak. Az áldatlan szóharc, a szörszálhasogató viták helyett állítsuk már egyszer összes testi és lelki erőnket a Krisztus szolgálatába; mert ha nem, akkor a kétezeréves kereszténység továbbra is csak pusztá ábránd marad. Egy szép legenda, amelyben az egyedüll fénypont a Krisztus alakja, amely utólérhetetlen magasságban lebeg fölöttünk, s amelynek sugarait itt alatt e sivatag világban, elnyeli és áldás helyett átokká változtatja át a lelki sötétség: az istentagadás, az embergyűlölet

Japánból nemrégiben azt üzenték nekünk a keresztény egyházaknak:

„Dogmákra nincs szükségünk. Ha csak ugyan jót akartok tenni velünk, küldjétek hozzánk a Krisztust magát.”

Nélküle nincs egyház. Nincsen lelki egység. S az üdvösség se kell nekünk, míg — szégyenszemre — milliók sorsa: örök kárhozat. P. b.

Rev. Drummond és Rev. Forbes látogatása Budapesten.

Julius 12-ére jöttek meg várva-várt külföldi vendégeink akiknek fogadása alkalmából 15-én, vasárnap 11 órakor ünnepélyes istentiszteletet volt a Koháry-utcai templomban. Dr. Csiki Gábor imája és Józán vikárius hatalmas beszéde között, a közének helyett zeneszám betét tette rendkívülivé a templomozást. Nagy Ilonka művésznővendékünk játszott hegedűn gyönyörűen. Orgonán Kertész Gyula ur kísérte.

Istentisztelet végeztével megkezdődtek az üdvözlések. Józán Miklós püspöki vikárius az egyházközség nevében köszöntötte őket Erre Mr. Forbes ur válaszolt, szép beszédében tanúságot tévén arról, hogy mennyire velünk érez s megérti helyzetünket ő s vele küldői. Majd bejelentette, hogy utjuknak célja, hogy a Missióház tervét most már megvalósítsák.

Azután Buzogány Anna elnök a Nőszövetség nevében üdvözölte Mrs. Forbesné urnót, mint egy hozzánk jött, minket meglátogatott tagja, annak az amerikai Nőszövetségnek, amely annyi szeretettel gondol reánk, s különösen ami szegény gyermekeinkre. Mrs. Forbesné könnyekig meghatva köszönte meg az üdvözlést.

Az ifjúság nevében Szabó István alelnök köszöntötte vendégeinket. Megható szavakkal festette meg az ifjúság mai tengődő, küzködő, szenvedéses életének megrázó képét. Mintha egy összedől világ romjain járnánk kereső szemmel, vágyakozó lélekkel a szebb, a boldogabb jövő útjait kutatva. De csüggedést nem ismer a ifjúság, mert a jövő ő maga s az ő ifjúsága, fiatal ereje, a jelenben megtartó hite, s a jövőt teremtő reménysége. Köszönetet mondott végül azért a segítségért, amelyet Rev. Drummond úr útján egy jó szívű angol nő küldött. Rev. Drummond válaszolt erre az üdvözlésre, biztatva kitartásra az ifjúságot. Azután az ő közeli világgörűli úljáról beszélt, amelynek során meglátogatja Japánt, Indiát és ott felkeresi az unitáriusokat és a hindu unitárius mozgalomnak — melynek neve Brama Szomadzs — egyik vezetőjét, a világhírű költőt: Rabindranath Tagoret. Az egyházközség megbizta őt, hogy az ottani hitrokonoknak, az unitárius világszolidaritás bizonyosságaképen vigye el a magyarországi unitáriusok üdvözlését.

Délután uzsonna volt a Margitszigeten, ahova hűveink szép számban gyűltek össze a vendégek tiszteletére.

Hétfőn aztán újra folytatták azt a munkát, amelynek végrehajtása útjuk célja, hogy alkalmas házat válasszanak s megvásárolják, berendezzék a mi számunkra, az unitárius ügy céljaira, s megindítsák azt az életet jelentő munkát, amely egy ilyen intézménynek hivatása.

Bíró.

Köri közgyűlés.

Julius 1-én tartotta meg a Duna-tiszamenti Unitárius Egyházkör ez évben rendes köri közgyűlését, egy szép s nagy békésmegyri községben Füzesgyarmaton.

Mint mindenkor, Istentisztelet előzte meg a gyűlést reggel 9 órakor. A szép kis templomot egészen megtöltötte a hűvek és érdeklődők serege. Imádkozott Bíró Lajos bpesti lelkész. Beszédet Bartók Géza polgárdii lelkész tartott. Tűzes, lángoló, lelkesítő beszédjében érezni lehetett az akaratot, amely minden unitárius ember lelkében meg kell indítsa az unitarizmus jövőjeért való, tettekben nyilvánuló munkásságot. Istentisztelet után a megállapított sorrend szerint folyt le a gyűlés.

Dr. Hajós Béla köri f. gondnok meleg szeretettel köszöntötte s üdvözölte a gyűlés tagjait s kérte, hogy most az egyszer engedjék el neki a beszédet, minthogy egy kissé sietnünk kell a

gyűléssel. Ugyanis Józán vikárius úrnak a kora délutáni vonattal indulnia kell vissza, hogy az Ujvidéken a protestáns kisebbségek jogáról való nemzetközi tanácskozáson részt vehessen.

Az esperesi jelentés — amit egész terjedelmében közreadunk a U. É. e számában — a tanügyi jelentés, a svájci segélynek az egyházközségek és filiák között való felosztása, Dr. Pálffy Józsefnek jogtanácsossá való választása, a most már a perfektuálás stádiumában levő Missió-ház ügye voltak a fontosabb tárgypontok. Erdélyi anyaegyházunkkal való jogi kapcsolatunk kérdése épen rendezés alatt áll s így a gyűlés ezzel nem foglalkozott.

Déli 12 órára lezajlott a közgyűlés, amelynek hangulata — mondjuk meg — az eddigieknél élénkebb volt. Kíért mindegyre belőle a mozogni, a tenni, a haladni akarás, új életre indulás lüktetése.

Mint mindenkor — most is várt a gyűlés után — a terített asztal, ahol egymásután rakétaszerűen gyultak fel a toasztok, dicsérve a vendégszerető gazdát — Füzesgyarmat unitárius közönységét — papjával Kincses Lászlóval és papnéjával együtt. Lehattunk vagy százan az asztaloknál, ott volt a község disze, éke. De legszebb ékessége az az asztal volt, amelynél 10 szegény, sáppadt budapesti gyermek ebédelt. Magunkkal vittük ugyanis azt a 10 gyermeket, akiket jószívű füzesgyarmati családok kértek magukhoz nyaraltatásra. Isten fizessen meg érte ezerszer.

Egyben hálás köszönetünket fejezzük ki szállásadó gazdáinknak, akik a régi hagyományos magyar vendégszeretettel fogadták vendégeiket.

Bíró.

Esperesi jelentés.

(Füzesgyarmaton, 1923 július 1-én tartott évi rendes közgyűlésen, felolvasta Józán Miklós.)

Tisztelendő Köri Közgyűlés!

Husz évvel ezelőt tartotta egyházkörünk — megalakulása után: 1902 év őszén — első évi rendes közgyűlését Hódmezővásárhelyen. „Azóta hosszú évsor született, és hosszú évsor veszte életet”, — amint a költő Petőfi Sándor mondja, kinek születése 100-ik évfordulóját kegyeletes érzelmekkel és Isten iránti hálával ünnepelte az idén és ünnepli még mindig az egész Magyar Nemzet, a határon innen és a határon túl. Mostani lesujtott helyzetünkben keserű elégtétel nekünk, hogy a külföld is, amerre csak a nemzeti irodalomnak és az emberiség eszméinek örök értéket tulajdonítanak, kalaplevéve hódol a költő emlékének. És amidőn őt paizsára emeli, — a népet, melynek bátor, szókimondó vezére és vigasztalója vala, — se hagyhatja tovább vergődni mai szűk ketrecében ahol a testi-lelki fejlődéshez nincs elegendő világosság, ahol az irigység és embertelen indulat kigyója sziszegve és ágaskodva nyakunkra tekerődzik, a torkunkba fojtja a lélekzetet.

A nagy nemzeti költő ünnepléséből unitárius egyházunk is kivette a maga részét. Buda-

pesti templomunkban a Dávid Ferenc Egylet, külön nagyobb szabású első hangversenyén az Unitárius Nőszövetség és az Ifjuság is kegyelettel áldozott a szent emléknek, amely egyuttal fel-emelő tudat és biztató ígért a jövőre nézve. Méltó tehát, hogy a hon is „szívébe hordja őt, ki a Hazát szívében hordozá”... Jelen körülményeink is adjon kifejezést illő módon ennek az újjáteremtő, lelkes érzeménynek s egy percre mindnyájan álljunk fel — csendes imádságban hódolva a nagy Istennek, aki sokat szenvedett Hazánkat, édes Magyar Nemzetünket, életének egyik válságos korszakában, egy ilyen nagyratörő, hajthatatlan szellemmel áldotta meg!...

Husz évvel ezelőtt!... Akkor és most!... De nem akarok összehasonlítást tenni, Nem akarok bántó hurokat pengetni. Nem akarok rekriminálni. Hiszen az ilyesből még soha senkinek semmi haszna nem volt. Ez csak kedvetlenséget keltene, s agodalmakat támasztana. Nekünk pedig munkálkodó kedvre, hitre — bizalomra van szükségünk, hogy valláserkölcsei programunk megvalósításában, nemzeti újjászületésünkért vívott szent harcunkban, a társadalmi békesség hathatós ápolásában, mint nemes versenyre ösztönző erő-tényezők — az emberi lélek legszebb javai gyanánt — állandóan segítségünkre legyenek. Nem kalandozom el hát a messze múltba. Nem ecse-telem a közbejött háborús borzalmakat és fájó veszteségeket. Nem idézem, mint valami csábító és végromlásba vezető lidércet, ezt a csufos békét, amely a háborútól csak annyiban különbözik, hogy véres fegyverek helyett valutával, gazdasági gáncsvetéssel, hátmögötti támadással, mézes-mázos szép szavakkal s vállveregetéssel vivják. Mindezek talán nem is tartoznak ide; de annyira bevészte ezeket a gondokat a mai vigasztalan helyzet homlokunk barázdáiba, szívünk redőibe, s általában egész lelki világunkba, hogy mi ezzel kelünk, ezzel fekszünk; s nem csoda, ha olykor az imádság is elhal ajkainkon, s áldás helyett — átkot mormolunk a mi megrontóinkra.

A nagy összeomlásban, a nagy sötétségben mégis maradt egy halavány reménysugár. Ez az, hogy az Unitárius Egyház egysége, annak az egész Világot átölelő kapcsa — éppen a reánk szakadt nehéz próbák folytán — megszilárdult. Ennek jegyében jött hozzánk is, illetve Erdélybe tavaly ilyentájjban az az angol-amerikai testvéri követség, amelynek tagjai három hét leforgása alatt mintegy 50 gyülekezetünket látogatták meg a székely vármegyékben, hogy személyesen is meggyőződjenek az őket ért sérelmekről és vissza-élésekről a mivel Nyugat által reánk szabadított barbár kormányzat alatt. Ez a látogatás mély nyomokat hagyott erdélyi hitrokonaink lelkében. Olyan ez, mint amikor a fülledt betegszobába a nyitott kerti ablakon friss levegő árad s a beteg hirtelen új erőt vesz magának. Könnyebb a lélekzetvétel. Gyorsabban ver a szív. Lúktetnek az erek. S a fel-felszökkenő láz már nem a nyavalya tovább terjedésének a jele, hanem az egészség

rózsája az arcon, a diadalmas új élet vágya és reménye.

Isten különös kegyelméből én is tanuja voltam ennek a jelenetnek. Résztvettem mint csendes társ, mint szemlélő az abrudbányai egyház-köri közgyűlésen; s örömmel tapasztaltam, hogy ottani csekélyszámú hiveinknek egyházas összejövetelét és tanácskozását a helybeli magyarság tömörülése és összetartása valóságos nemzeti ünneppé avatta. — Ott voltam a külföldi hitrokonok társaságában Székelykeresztúron az új harangok felszentelésén, ahol mint ünnepi szónok, lelkem egész lángjával hirdethettem Istennek ígértét abban az egyszerű, ősi templomban, ahol annak idején kézzel a kezzel kaptam én is az apostoli áldást szent hivatalomra. Hívtam az élőket, elsi-rattam a holtakat, a tetemrehívás közben elhárítottam a villámot, amely Nemzetünk szent testét odaát halálos zsibbadtságba ejtette... Torockó — Várfalva — Torda — Kolozsvár — mind egy-egy kedves stáció volt ezen a missziói uton, amely alkalmat nyújtott nekem arra, hogy régi parochiámat s érettem aggódó, drága jó Anyámat meglátogassam s a püspöki székhelyen öt év múltán, ismét részt vehessek — mint vendég — az Egyházi Képviselő Tanács gyűlésén.

Külföldi hitrokonaink, hazatérőben Budapestet is meglátogatták. Látogatásuk nemcsak a fővárosi egyházközségnek szólt, hanem az egész Csonka-országnak s ebben eklézsiákba tömörült, vagy szétszórta élő menekült hiveinknek is, akiknek a száma — légió. Ezeknek fokozottabb lelki gondozására s az ezzel járó nehézségekre bizalmas uton felhívtuk nemesszívű külföldi hitrokonaink figyelmét; s tőlök azt az ígérték nyertük, hogy a kérdést komoly megfontolástárgyává fogják tenni, közölve azt megfelelő alakban az ottani irányadó körökkel. És ha — mondjuk — egy ideális és gyakorlati célokat szolgáló, ugynevezett „Missió-Ház” keretében ezt a problémát meg lehet oldani, ők szívesen adják a pénzt, hogy a főváros valamely alkalmas pontján (VIII.-IX. ker.) megvehessük, azt a kitűzött terv szerint átalakítsuk; s szívesen fizetik egyelőre a papot is, aki az új intézményt vezetni fogja, de számítanak itteni hiveink áldozatkészségére is, mert a kegyelem-kenyér lealázó s ők nem akarják a mi önérzetünket sérteni. A mi gondjainkat pedig, természetesen, örök időkre át nem vállalhatják. Ebben az ügyben átnyújtott részletes „Memorandumunk” alapján azután meg is indult Bostonban és Londonban a tanácskozás; s í. év március 12-én tartott ülésében a szükséges összeget meg is szavazta. A vagyoni jogi részletek megbeszélése és megállapítása végeit az Amerikai Unitárius Társulat képviselője, Rev. Elmer S. Forbes fia, Rev. W. H. Drummond társaságában közelebbről Budapestre érkezik. Jövő vasárnap d. e. együtt fogunk imádkozni velők Koháry utcai templomunkban; s akkor, remélem, mindnyájunk örömeire véglegesen megalapozhatjuk a mi kedves Missió-Házunkat, amelyek tervezetében és

propagálásában és annak jövőendő egyházunk egyetemére kiterjedő, felvilágosító és jótékony, termelő és regeneráló társadalmi munkájában az oroszánrészt dr. Csiki Gábor afiát illeti. Őreá fog nehezedni az építő és mentő-szolgálat gondja is. Az ő erős vállalai megbirják ezt a nehéz terhet, de amennyire tőlünk teik, mi is kivétel nélkül segíteni fogunk neki. S azok, akik a „Magyar Unitárius Társulatot” legutóbb megszerveztük, éppen azért tettük ezt, hogy a közös munkához, annak sikeréhez mindenki hozzájárulhasson szóval — tettel — áldozattal: kinek — miként adák az istenek.

De mulasztást követnék el, hogyha hálás köszönettel és baráti vonzalommal el nem ismerném azt a kedves szolgálattélt, amelyet ebben az ügyben Rev. W. H. Drummond afia, a Nemzetközi Vallásos Konferenciák utazó főtitkára végzett. Ő ugyanis Budapestet január folyamán ismételtén meglátogatta s teljes meggyőződést szerzett a létesítendő „Missió-Ház”-nak elodázhatatlan szükségességéről s ilyen értelemben tette meg a maga javaslatát küldőinek az Amerikai s a Brit és Külföldi Unitárius Társulatnak. Hogy egyetemi ifjaink nehéz sorsán, sajnálatos nélkülözéseiben segítsen, kezemhez 25 angol fontot küldött a menekült tanulóknak könyvekre, ruhára, esetleg ételre vagy hazautazási költségekre. Ugyancsak a mi közvetítésünkkel, 50 angol fontot küldött Szegedre prof. dr. Szandtner Pál egyetemi tanár urhoz, aki azt felerészben unitárius, fele részben pedig másvallású egyetemi ifjak között már nagyrészt szét is osztotta. Fogadja érte úgy Drummond afia, mint a névtelen adakozó erről a helyről is a mi leghálásabb köszönetünket.

Az ő hívására mentünk volt ki dr. Csiki Gábor barátommal a múlt évben, augusztus vége felé arra a Leideni Nemzetközi Konferenciára, mely a felvilágosult vallásos mozgalmakkal, a társadalom erkölcsi problémáival és az ifjúság lelki életének kérdésével olyan behatóan foglalkozott. És most — amint halljuk — világkörűli ultra indul, hogy meglátogassa hiveinket a Csendes Óceán partjain, Japánban és Indiában; hogy mindenütt ápolja és ébrentartsa az unitárius öntudatot, amire a mai felfordult világban, a mai nehéz, gondterhes időkben nagyobb szükség van, mint valaha.

Itt emlitem meg, hogy három felekezeti iskolánk fentartása érdekében, az állami revízió folytán, küzdenünk kellett, miután a tanulók arányszáma iskoláinkban, főként a háborús veszteségek miatt, jelentékenyen csökkent s így nem ütötte meg a kellő mértéket. A devaványait és a gyarmatit egyelőre sikerült is megmentenünk; de a vásárhelyi iskolánk sorsa ez idő szerint még bizonytalan, hacsak a hivek és az érdekelt szülők egy nemes gesztussal nem jönnek segítségünkre elhatározván, hogy iskolájukat minden áldozattal, a maguk erején is, készek fentartani.

Egyházi Főtanácsos (1922. október 29—30.) Kolozsvárt kiküldött képviselőnkkel, Beke Mózes afiával együtt, részt vettem. De az ottani nyo-

masztó viszonyok miatt a fölmerült kérdésekhez hozzá nem szólhattunk. Alkalmunk nyílt azonban arra, hogy egy pár, megoldásra váró, bonyolult dolgot központi hatóságunkkal megbeszéljük s meggyőzzük őket arról, hogy a mi körünkben elszakadási törekvés nincsen. Hogy mi az unitáriusok lelki egységét, a fenforgó nehéz viszonyok között is, mindvégig hiven megőrizzük. Örvendének, ha sikerült volna az esetleges aggodalmakat odabent végképpen eloszlatnunk.

Ennek az egységnek symboluma, hogy múlt évi köri közgyűlésünk jegyzőkönyvét annak rendje és módja szerint Kolozsvárra fölterjesztettük s azt az E. K. Tanács jóvá is hagyta. Mint szintén jóváhagyta a Főtanács is a debreceni leány-egyházközség megalakulását.

Debrecenben az idén tartottuk az első formászerű esperesi vizsgálatot. Meglátogattuk a tanyát az Ondódi Verébdülőben. A tanyaház födelének megjavítása iránt intézkedünk. Megtekintettük a belső házastelket is a Hatvan-utca 24. sz. a. Örömmel vettem tudomásul, hogy házunkban nemsokára hivatalos helyisége lesz a gondnokságnak. Sőt az örökhagyó lelki vágya: Debrecenben egy szerény unitárius templomszerű imaház építése sem tartozik immár a lehetetlenségek közé. Az iskolás gyermekeket (10—12) egybegyűjtöttem és elbeszélgettem velök. Jövőre mindenképpen gondoskodni fogunk, hogy saját hitrokonunk tanítsa a hittant az unitárius tanulóknak. — Innen folytatólag többi gyülekezeteinket is mind meglátogattam pünkösdi hetében, együtt imádkozva és tanácskozva hiveinkkel. Iskoláinkban általános kikérdezés volt megfelelő eredménnyel.

Egyházi népesedési kimutatás szerint, egyházkörünkben a lelkek száma körülbelül; 11.188. Ez azonban a mostani viszonyok között örökös hullámvásznak van kitéve. Kereszteltek száma: 84 (52 + 32); konfirmáltak: 26 (10 + 16); egyházi áldásban részesült 29 pár (6 + 8 + 15), ezenkívül még két róm. kath. pár; elhunyt; 79 (37 + 42); áttért hozzánk: 40 (22 + 18); kitért tőlünk: 23 (12 + 11).

Kegyves adományok összege: 54.322 kor. Ezenkívül a legtöbb helyen a hivek maguk adták ajándékba az urvacsorai kenyeret és bort, amiért fogadják az egyházkör hálás köszönetét.

Évi számadások adatai szerint:

Bevétel: 1,475.963 kor.

Kiadás: 1,071.503 kor.

Maradvány: 404.460 kor.

Vagyoni állapot:

Íngó és ingatlan vagyon: 136,436.900 kor.

Teher: 33.703 kor.

Tiszta vagyon: 136,403.197 kor.

Időközben elhaltak: *Örmösy* Kálmán pénzügy-igazgató, *Székely* Ferenc, nyug. műszaki főtanácsos, dr. *Költő* Gábor, curiai bírósági és dr. *Nagy* György, ügyvéd, egyházi tanácsos afiai, akiknek családjával szemben ezuton is kifejezzük

őszinte részvétünket, elismerve azt a majdnem pótolhatatlan munkásságot, amit áldozatos lélekkel — egyházunk érdekében, mint jó magyar hazafiak is, mingvégig kifejtettek.

Végül megemlékezem arról az önzetlen szolgálattételről, amelyet Szilágyi Tamás, állami tanító fia, akit évközben Kispestre helyeztek át, — 16 éven keresztül orosházi leány egyházközségünkben teljesített, mint levita. A mi hálánk mellett legyen jutalma: Istennek áldása és a jó lelkiismeret.

Jelentésemet nem zárhatom le, amíg ki nem fejezem mindnyájunknak baráti jóindulatát és testvéri ragaszkodását angol-amerikai hitrohonaink iránt, akik jó példával járnak előttünk a szabad vallásos gondolat terjesztésében s jótékony szívüknek melegét velünk állandóan éreztetik. Májusi nagygyűlésünkől minket mélységes szeretettel üdvözöltek. Mi ezt imádságos lelkünk szent áhítatával viszonzozzuk; kérve órájok s a közös munkára az örökkévaló Istennek áldó kegyelmét.

Teremtsük meg az unitárius irodalmat!

Az olvasó csodálkozva fog megállani, ha e címet elolvassa. Hogyan? hiszen van gazdag erdélyi, amerikai, angol sőt hindu unitárius irodalom. Az előbbieknél: az erdélyinek és az angol-amerikainak kincsei többé-kevésbé előttünk is ismeretesek. Minek akkor külön unitárius irodalom? A feleletet két pontban foglalhatom össze. Először követeli ezt az alföldi és dunántúli magyarnak az erdélyi magyartól és angol hitrokonaitól eltérő lelki meghatározottsága. Másodszor követeli ezt a békeszerződés következtében beállott szellemi, kulturális elzártságunk. Lássuk ezeket részletesebben.

Előbb a könnyebben, a kevésbé fontossal akarok végezni. A múlt század derekán, az 1848-as XX. t. c. nemes szellemének következtében Magyarországon is jelentkezni kezdtek az unitarizmus terjedésének első jelei. Eleinte erdélyi betelepülők, nagyrészt állami hivatalnokok gyűltek össze magánházaknál, mint az első keresztények, hogy imádják az egyedülvaló Istent, Jézusnak és minden embernek édes Atyját. Ők magukkal hozták a bércei Erdélyből őseik imakönyvét, gyermekeik kátéját és imádkoztak belőle buzgón, tanították gyermekeiket arra hitre, melyet ők is buzgón, szeretettel tanultak ottan, túl a hegyeken. Egy volt a hitük, egy volt a szívük, egy volt a mozdulatuk az erdélyi hitrokonokkal. És egy volt a betű, a nyomtatót szó hatalma is. Így állott elő az első egyházközség, a budapesti is. De ez a gyülekezet, mint egykor Jeruzsálem nem rejtette el lényességét véka alá. Mint a hegyre épített város, szórta a Világosságot a nagy rónára és és dombos Tuladunára. A nép szíve fogékony volt a legmagyarabb — és sajátosképen mégis a legegységesebb (mert ez a kétfold tulajdonképpen egy) vallás iránt. Az Alföld és a Dunántul népe

is kezébe vette a kátét, az imakönyvet, a kis könyvtár füzetait és olvasta mohón az oda rótt sorokat. Erdély adott akkor nekünk értékeket és mi azt a megismerés első lázas remegésében boldogan, kimondhatatlan hálával fogadtuk. De jött a nagy szomorú válás (erősen hisszük, hogy nem örökre) és a csonka országnak unitáriusai itt maradtunk egyedül, árván. Csak most vettük észre, hogy mit is jelentett az erdélyi anyatej számunkra. Többé nem jött át a nyomtatott betű, kátéból többé nem taníthattuk az Egy Isten tiszteletére a kicsiny gyermekeket, a nagyok nem olvastak többé a legtöbbit küzdött, legtöbbet üldözött egyház hatalmas, messzire világító szellemóriásairól. A mese megszakadt és a nagy Embergerek réveteg kereső szemmel bámult bele a nagy kietlenségbe. Még imádkozni is elfelejtett. Nem találta Istenét, hogy kéréssel fohászkodással, meggyötört szívének keserűségével Hozzája forduljon. Unitárius testvéreim! maradhat-e ez így?! Milyen szívvel nézitek, hogy gyermekeket vallási ismeretek nélkül nő fel. Meddig bírja szíveteket az Istennel való társalgás nélkülözését. Vagy számotokra többé nem édesenfájó borzongás három és félszázadnak hősi küzdelme, szívethasító fájdalom és mindeneken át kitartó, magasztos áldozatkészsége?! Ez így nem maradhat! Az unitárius öntudat, az unitárius történelmi múlt eddig mást mutatott. A jövőben sem lehet másképp.

És most nézzünk szembe az életnek másik követelésével. És itt nagyon kérem, félre ne értesenek. A magyar unitarizmus édesanyja az erdélyi egyház. Mélységes hálaérzettel telik meg szívünk nekünk magyar unitáriusoknak ezért. Ők adták nekünk a Fényt, a Világosságot. Ott a bércei ölen született meg az a hit, amely itt is, a nagy magyar sikon boldogítja az emberi lelket. A hegyekből átplántált drága virág, amely gyökeret vert az Alföldnek és a Dunántulnak talajában. Csakhogy itt sajátos szint nyert. Más volt a levegő, a szellő, amely ringatta, más volt az édes anyaföld, mely táplálta. Más volt a történelmi tradíció, és más a jövőnek minden lehetősége.

Régi igazság az, hogy a környezet óriási befolyással van az emberre. Minthogy az nevel ki a különböző népeket, fajokat és azok keretén belül a különböző változatokat. Az Emberiség óriás kertje nem egyszínű virágoktól unalmas, hanem benne a végtelen színeknek harmóniája gyönyörködteti a mindig újra, különösre vágyódó lelket. De ez a virágkert mégis egy, mert egybefoglalja a nagy kertésznek, Istennek áldó munkás keze. Ha tehát Istennek akarata a szinpompa, miért akarnánk mi mindent elszinteleníteni. Ezt az igazságot legelőbb az unitarizmus ismerte fel a vallás terén. És kimondta a nagy elvet: a vallásnak minden árnyalatát odavezetni Jézushoz. Az ő követelésében mindnyájan egyek lehetünk és lelkünk gazdag, pompás virágait felnevelhetjük. Az Alföldnek és a Dunántulnak ősi tradíciói vannak. Felidézzem-é Baranyának, Tolnának Pécsnek emlékeit, megmutassam-é mint egy hihetetlen álomban, Békésnek, Csanádnak, Torontálnak, Temesvárnak,

Debrecennek gazdag unitárius történelmi multját. Óh! a magyar rónák gazdagon termelték az unitárius akaratot!! Hol van ez megírva? Ki tud Karádi Pálról, Egri Lukácsról, Arany Tamásról, Basilius Istvánról, ki tud az itt létezett iskolákról. Egyszóval mi lelkesíti a magyar unitarizmust, mikor két évszázadnak küzdelmes élete ismeretlenül nyugszik a feledés homályában.

Unitárius testvéreim! Az unitarizmus jövője itt van elrejtve. Majd ha ezek a régi értékek egyszer feltámadnak, ezek fogják új életre hívni a ma még oly erőtlent, kicsiny unitarizmust is. A mi vallásunk mindig a szellem hatalmára támaszkodott. Ez tartotta meg Erdély ősi hitét, ez virágoztatta fel az angol-amerikai puritán gondolkodást. Ez járja be költészetté és filozófiává (Rabindranath Tagore) finomulva az egész világot, mindenütt hirdelve az unitárius gondolat hatalmát és szépségét.

Mi tehát a teendő?!

Nyujtsuk ki kezünket Erdély, Anglia felé; hozzuk át az ő irodalmukból minden értéket, formáljuk át azt a magunkévá, a magunk képére és hasonlóságára. Kutassuk fel a régi magyar emlékeket. Irjuk meg ezeket mielőbb. Adjunk ki a nép számára Népnaptárt, népies füzeteket stb. Mindezekhez azonban pénz kell. Teremtsünk mielőbb egy alapot (de nem papirkoronákban) melynek célja a magyar unitárius irodalomnak művelése és terjesztése. És én nem hiszem, hogy az Alföld és a Dunántul unitáriusainak szívében, vagy az unitarizmussal rokonszenvező bármely vallásu emberben kihalt volna a Gondolatnak, a Szellemnek a a Hitnek szeretete. Az én hitem erős. Hiszek az életben, az unitarizmus örök életében. És úgy érzem, hogy minden unitárius és az unitarizmusal rokonszenvező minden ember velem hisz és gondolkodik.

Jancsi László.

HIREK

A mi kedves olvasóközönségünk már régideje hozzá van szokva a mai világban divatos folytonos áremelkedésekhez. Mindennap kedveskedik újabb és újabb drágasági hullámmal az élet. Ilyen nem szívesen látott vendégként mi nem akartunk beköszönteni, de a nyomdász, a papirkereskedő és a fokozottan nehéz megélhetése mindazoknak, akik újságunk elkészítésével foglalkoznak, kényszerítnek rá. Fel kell emelnünk lapunk előfizetési árát 300 kor.-ról 500 koronára. Az emelés még így sem 100%-os, pedig azóta a kenyér is több mint 200% kal drágult. Ha azonban fenn akarjuk tartani lapunkat, nem tudjuk elkerülni az emelést. S ezt is úgy kérjük, hogy akik csak 300 K-t fizettek elő, azok szíveskedjenek 500 K-ra kiegészíteni az előfizetést. Egyetlen vigasztalásunk csak az, hogy mi a mult évi december 31. óta nem emeltünk, azóta pedig még a napi lapok is 3-szor megtették. Régi és — fájdalom — hosszú éveken át tapasztalt igazság, hogy a háborúban 3 fődolog szükséges: pénz,

pénz és pénz. Nos hát, ez is harc, amit egy lap fentartásáért folytatni kell manapság. Rettentő nehéz küzdelmet vivünk mi is kis újságunkért s ehez az élet-halál harchoz nekünk is pénz kell. Pénz, az a kevés pénz, amely egy évi előfizetésjára az Unitárius Értesítőnek. Ezt a pénzt kérjük fizessék be mielőbb kedves olvasóink, különösen azok, kik eddig *egyáltalán nem fizettek*, mert a mai 500 K holnap már kevesebbet fog érni, ha úgy megy tovább is.

Julius 29-én (vasárnap) d. u. 4 órakor ifjúsági Istentiszteletet tart a Koháry-utcai templomban Biró Lajos lelkész. Minden tanuló, aki csak itthon van jöjjön el.

Magyar Unitárius Társulat. A június 20.-án tartott közgyűlésen megalakult — amerikai mintára — a Magyar Unitárius Társulat. Ennek a társulatnak célja az, hogy az elszakított magyarországi unitáriusokat egy nagy es erős szervezetbe tömörítse, a vallás erkölcsi életet mélyebbé tegye, fentartsa a testvéri érintkezést fokozottabb mértékben, mélyebben belekapcsolódják a magyarországi unitáriusok töredéke is a világ unitáriusainak hatalmas társadalmába.

A közgyűlés az alapszabályok felolvasása és elfogadása után megválasztotta a tisztikart és a 42 tagból álló igazgatóság tagjait.

Tisztikar:

Elnök dr. Kozma Jenő, ügyvezető lelkész, elnök dr. Csiki Gábor, titkár Biró Lajos, pénztáros Beke Mózes, ellenőr Uzoni János.

Az igazgatóság tagjai vidéken:

1. Dr. Balázs Ferenc postaigazgató Miskolcz.
2. Botár Imre főgimn. tanár Szolnok.
3. Borbély Sándor siketnéma int. igazg. Vác.
4. Fekete Zoltán főisk. tanár Sopron.
5. György Vilmos posta főigazg. Szeged.
6. Kelemen Béla rendőrtanácsos Debreczen.
7. Sinczky Géza főgimn. tanár Gyöngyös.
8. Dr. Ürmösy Károly ügyvéd Gyula.
9. Vass Miklós tanár Kaposvár.

A Nőszövetség tagjaiból:

10. Özv. Perczel Ferencné,
11. özv. Fábry Edéné,
12. Ráduly Jánosné,
13. özv. Péterffy Lajosné,
14. özv. Sámi Lászlóné,
15. Beke Mózesné,
16. Dánielné Lengyel Laura,
17. Förster Lajosné,
18. Schey Ernőné.

Budapestről:

19. Antonya János,
20. Botár János,
21. dr. Barabásy István,
22. Beke Mózes,
23. Borbély Albert,
24. Dimény Mózes,
25. báró Dániel Gábor,
26. Durugy Ferenc,
27. Fürst Ödön,
28. dr. Gothard Zsigmond,
29. Györffy István,
30. Gyarmati Mózes,
31. dr. Gothárd Kálmán,
32. dr. Hajós Béla,
33. Józán Miklós,
34. Létay Árpád,
35. dr. Mikó Gábor,
36. dr. Molnár Jenő,
37. dr. Nyiredy Jenő,
38. dr. Pálffy Mór,
39. dr. L. Sándor Balázs,
40. Székely Ferenc,
41. dr. Tóth György,
42. dr. Ürmösy Gyula.

Az elnöség kéri az igazgatóság tagjait, hogy ezen tisztségüket szíveskedjenek a Unitárius-Értesítő jelen közléséből hivatalosan tudomásul venni s a vidéki igazgatósági tagokat arra is kéri,

hogy gyűjtsenek tagokat kiki a saját körzetében s a belépők névsorát egyszerre küldjék be — egyenlőre — a budapesti lelkesi hivatal címére. Tagsági díj egy évre 1000 K.

B. L.

Protestáns konferencia Ujvidéken. Julius 3—5-ig tartott Ujvidéken protestáns kisebbségek konferenciája, amelyen a trianoni szerződés következtében előállott utódállamok protestáns kisebbségek jogairól s az elszakított részek egymáshoz való viszonyáról tanácskoztak. Magyarország képviselői a reformátusok részéről dr. Ravasz László püspök, a lutheranusok részéről dr. Raffay Sándor püspök, az unitáriusok részéről pedig Józán Miklós püspöki vikárius voltak. Ennek a konferenciának folytatása volt az a tárgyalás, amelyet július 16-án délután a IX. ker. Ráday-utcai ref. Teológia disztermében a cseh-szlovák kiküldöttekkel tartottak.

Gagyhy Dénes meghalt. Gaghy Dénes az ismert nevű író és tanár, pénteken f. hó 20-este félhétkor a Rókus-kórházban veseoperáció után 50 éves korában meghalt. Gaghy Dénes két hét óta volt beteg, eleinte a Herczog-klinikán feküdt s négy napja került a Rókus-kórházba. Gaghy Dénes Etéden, Udvarhelymegyében született. Tanulmányait Budapesten, Grenobleban és Párisban végezte. Egerben, Székesfehérvárott, Pozsonyban, majd a budapesti II. ker. állami főreáliskolánál töltött be tanári állást. Utóbb a kultuszminisztérium egyetem ügyosztályába rendelték be központi szolgálattételre. Szépirodalmi művei, nagyrészt elbeszélések, különböző napi- és hetilapok jelentek meg. Ezekben főképpen az erdélyi társadalmi életet rajzolta meg. Irodalomtörténeti munkái: A Rákóczi-kor elbeszélő költszete, A troubadourok. Szépirodalmi munkái: Ilma asszony, Hitért, hazáért, Élet és álom, A vetélytársak, Mária nővér. Halálát felesége és kisleánya gyászolja. Temetése vasárnap f. hó 22-én volt nagy részvét mellett. Halála nagy veszteséget jelent a székelységnek. A család gyászában mi is részt veszünk.

Az Unitárius Értesítő minden unitárius ember asztalán ott legyen.

SZALAI LAJOS

férfiszabó üzlete

a IX. ker. Haller-piacon.

Férfi- és fiuruhák, télikabátok állandóan és olcsón kaphatók.

STERN JÓZSEF R. T.

Budapest, Kálvin-tér 1.

Alapított 1859. évben.

Szövetek, mosóárak, selymek, bélés és vászonárak, női-, férfi-, és gyermek-fehérmű, kész felöltők és blouzok legjutányosabb bevásárlási forrása

Kádakat

Puttonyokat

Boredényeket

Mezőgazdasági szerszámokat

Tragacsokat

Kocsirészeket

készítünk

Budapest, V., Kálmán-u. 21. Telefon: 5-34

TELEFON
SZÁM:
180-53.

KARTAL TESTVÉREK

Súrgöncim
KARTALOK
Budapest

műszaki kereskedők

BUDAPEST, V., ALKOTMÁNY-UTCA 18. SZÁM.

Műszaki anyagok és cikkek, olajok kenőanyagok, minden mezőgazdasági és egyéb iparág számára legjutányosabban kaphatók.

BERDE LAJOS

cipészüzlete

Budapest II. Batthyány-utca 48. szám.

Férfi- és női cipőt mérték után készítenek. Javitást is vállalok. Mérsékelt árak.

„STUDIUM“

KÖNYVESBOLT
BUDAPEST, IV..
MUZEUM-KÖRUT 21

Telefon: Nagyrészt erdélyiekből Telefon
186-87. alakult új vállalat 186-87.

Szakkönyvek, szépirodalmi, egyházi és egyetemi tankönyvek raktára. Beszerez és szállít minden kapható külföldi és belföldi könyvet és folyóiratot. Vidéki megrendeléseket gyorsan és gondosan elintézik.

Felelős kiadó: BIRÓ LAJOS.